

Nr 858

av herr Lothigius m. fl.
om tillsättande av en delegation för havsresurser.

Havsresursutredningen tillsattes 1968 av industriministern. Till utredningen kallades en sakkunnig, experter och sekreterare. Som experter kallades en rad personer med anknytning till forskning, industri och miljö. I direktiven framhöll departementschefen följande: "Mot bakgrund av intresset av att i framtiden kunna exploatera olika naturtillgångar inom havsområden bör en allsidig inventering av de svenska delarna av kontinentalsockeln komma till stånd. Målsättningen för inventeringen bör vara att klarlägga kontinentalsockelns uppbyggnad, sammansättning och förändring, att uppsöka ekonomiskt intressanta förekomster av oorganiska råvaror och kolväten, att få fram sådana data, som kan utnyttjas för att minska förorening och förstöring av kusten, underlätta navigering och bidra till att skapa förutsättningar för att kustanläggningar skall kunna lokaliseras och uppföras på lämpligt sätt etc."

Vidare säger departementschefen: "Innan inventeringen påbörjas bör en utredning verkställas, som kan läggas till grund för en plan. För planläggning av arbetet för utredningen bör tillkallas en särskild sakkunnig. Den sakkunnige bör kartlägga de befintliga resurserna för ifrågavarande forskning samt avgränsa och beskriva forskningsområdet. I samband med denna kartläggning bör dokumentationen av befintligt material och av pågående forskningsförsök göras. Mot bakgrund härav bör samordningsproblemen granskas. Möjligheten att lösa dessa problem inom ramen för befintliga organisationer bör undersökas liksom möjligheten att samordna undersökningsresultat och information om pågående undersökningsprojekt till något eller några befintliga organ." Vidare fick den sakkunnige i uppdrag att utarbeta en långsiktig plan för att samordna forskningsinsatserna mot speciella projekt som kan ha en hög prioritet.

Att denna utredning var högst angelägen kan man förstå mot bakgrunden av att ett flertal länder redan har stora havsforskningsprogram och att man på många håll bedriver omfattande havsexploatering. Likaså har många av de traditionellt utnyttjade råvarutillgångarna på land blivit knappa till följd av den exploatering som har skett samtidigt som vi eftersträvat att i stort behålla ett så mycket som möjligt oförändrat landskap för att inte försämra natur och miljö. Samtidigt ökar efterfrågan på naturtillgångar snabbt. Sveriges kontinentalsockel utgör inte mindre än 40 % av vår landyta. Våra kunskaper om densamma är mycket ofullständiga, men med ledning av de upptäckter som gjorts på andra håll är det inte uteslutet att Sverige här har stora outnyttjade råvarutillgångar. Modern teknik har också gjort det möjligt att i en helt annan

utsträckning än tidigare arbeta till havs för att där utvinna dessa dolda resurser.

Betänkandet, kallat "Utnyttjande och skydd av havet", överlämnades till industriministern i juni 1972 (SOU 1972:43). En sammanställning av remissyttrandena har publicerats av industridepartementet 1973. Utredningen spänner över ett brett ämnesområde som till stor del aldrig tidigare behandlats, och remissvaren är till följd av detta av skiftande karaktär.

Titeln på utredningen täcker i stort de två huvudaspekter som man uppdragit till utredningen. Det är: I. Havet som råvarutillgång, II. Havet som miljöresurs. Samtidigt som vi alltså utnyttjar havets tillgångar skulle vi kunna skaffa oss erfarenhet och förmåga att skydda havet från ytterligare nedsmutsning och förgiftning och inte bara skydda detsamma utan också förbättra dess nuvarande situation. Detta är alldeles särskilt angeläget vad beträffar Östersjön.

För att detta skall kunna ske krävs ökade resurser och en samordning av inom landet befintliga organ som sysslar med havsfrågor. Dessa är till antalet många, samtidigt som de inbördes kontakterna ofta är små eller helt obefintliga. Utredningen har därför föreslagit bildandet av en *delegation för havsresurser*.

Det övervägande antalet remissinstanser och framför allt de i detta ärende s. k. tunga remissinstanserna har yttrat sig positivt över förslaget om en samordningsdelegation. Härvid kan nämnas LO, Sveriges industriförbund, Sveriges redarförening, AB Atomenergi, Boliden AB, Naturvetenskapliga forskningsrådet m. fl. Departementschefen för industridepartementet har i bil. 15 till statsverkspropositionen ansett att remissopinionen beträffande utredningens förslag om inrättande av en delegation för havsresurser är splittrad, varför han mot denna bakgrund icke varit beredd att förorda att en delegation för havsresurser inrättas. Vår uppfattning är att den samordning som erfordras på en rad områden för att våra havsresurser skall tillvaratagas på rätt sätt, inte kan tillgodoses genom bara ett samarbete mellan alla dessa skiftande befintliga organ.

Internationella aspekter

Sedan utredningen tillsattes har en mycket kraftig utveckling skett inom havsforsknings- och havsexploateringsområdet i de flesta industriländer. I Europa har främst Frankrike varit ett föregångsland och genom det internationella ledningsorganet Centre National pour l'Exploitation des Océans (CNEXO) lyckats samordna och effektivisera den tidigare splittrade franska havsforskningen. CNEXO har arbetat fram ett stort nationellt havsforskningsprogram och deltar genom detta i ett flertal internationella program.

I Skandinavien har Norge gjort en mycket stor satsning som till att börja med främst är inriktad på oljeutvinning men även omfattar andra grenar av havsforskningen. Industrin i Frankrike och Norge har fått nya och lönande arbetsfält, inte minst i den mycket omfattande teknik som

behövs vid utvinningen av havets rikedomar. Även Sverige har, fastän i mindre omfattning, industrimässigt fått medverka till arbetsinsatser genom den havsexploatering som främst Norge påbörjat. Det måste anses ytterst anmärkningsvärt att en så pass avancerad industrination som Sverige med sin långa kust intill havsområden icke deltar i en sådan internationell satsning. I FN-utskott och på expertmöten med strandägarstater vid Östersjön har vi inte kunnat visa upp en samlad svensk syn på havstragor. Därtill händer det att olika svenska delegater framför helt motsatta uppfattningar vid internationella konferenser, där frågor av denna karaktär tas upp.

Havstillgångar

Sverige är den största strandägaren vid Östersjön och vi har en stor dispositionsrätt till dess botten. Härigenom har vi ett ansvar att i samarbete med övriga strandstater tillvarataga de resurser som finns samt inte minst skydda havsmiljön för den i dag kraftiga nedsmutsning och förgiftning som sker. Prospektering av olja och gas pågår i OPAB:s regi. Petro-Swede AB är inriktat på en satsning i Nordsjön, där sannolikt ännu oupptäckta rika oljefält finns. Sand- och grusprospektering pågår i olika delar av Östersjön, och behovet av denna vara ökar i omfattning. Vi är tvungna att lägga ner kablar av olika slag i havsbotten, planering pågår för utläggning av pipeline för gas mellan Finland och Sverige.

Järn, ädla metaller och mineraler av olika slag finns med stor sannolikhet under Östersjöns botten. Fisket kommer att bli ännu viktigare i framtiden. Ett skydd av fisket och en utvecklad naturlig fiskeodling måste ske. Nya fångstmetoder måste tillgripas, som ger god utdelning men ändå skyddar den kommande återväxten på ett naturligt och riktigt sätt. Havets och skärgårdens betydelse för rekreation och fritid behöver inte särskilt poängteras. Skyddet för havet såsom en arkeologisk guldgruva måste av framtids- och kulturskäl bevaras. Det är alltså nödvändigt med ett tillvaratagande av havets resurser samt skyddande av dess miljö och därför erfordras en samordning av alla de olika aktiviteterna. Det är därför nödvändigt att man skaffar sig kunskap om en så stor del av kontinentalsockeln som möjligt innan beslut om projektering och eventuell exploatering fattas. De rikedomar som står att hämta i Östersjön kan vi endast få reda på genom en effektiv och samordnad havsforskning.

Behövs en samordnad svensk havsforskning?

Även om en plan för svensk havsforskning med angivande av prioriteringar inte kunnat utarbetas av utredningen förefaller det alldeles tydligt och klart att svensk forskning har alldeles för små resurser och är starkt splittrad. Man kan gott säga att ett revirtänkande förekommer genom den uppsplittring som förefinnes mellan myndigheter, verk och institutioner, vilket bl. a. starkt inskränker ett samarbete. Resurserna hos

de olika institutionerna är små och en gemensam målsättning saknas. Trots dessa fakta har vi inom vårt land internationellt framstående forskare inom fysik, kemisk oceanografi, marin biologi, marin geologi m. m. Den svenska marinens dykeri- och undervattens teknik kan med framgång tillvaratagas för civila havsforskningsprojekt. Det är alldeles tydligt att en splittring av den art som här är beskriven skapar allvarliga konsekvenser för våra möjligheter att gentemot utlandet företräda en samlad svensk havsforskning. Genomförandet av ett nationellt program kräver ett planerings- och samordningsorgan. Utan ett sådant kan det omfattande kunnandet som finns inom verk och forskningsorganisationer, marinen och näringsliv inte tillvaratagas på ett riktigt och effektivt sätt. Inte heller kan vi, som vi borde med anledning av våra kustintressen, bli det ledande landet vid Östersjön för att samordna detta innanhavs intressen. Den nation som skaffar sig de största kunskaperna om Östersjön kan också med de bästa förutsättningarna driva det nödvändiga samarbetet som erfordras både för att utvinna gemensamma rikedomar men också för att förhindra den livsfarliga förstöringsprocess som för närvarande pågår inom dessa vatten. Den delegation för havsresurser som vi i likhet med utredningen och en rad remissinstanser föreslår bör ha en bred och allsidig sammansättning så att den förenar de intressen som finns i landet för arbetet med dessa frågor.

Det är viktigt att man från statens sida inte knyter fast sig i bindningar som för framtiden kan försvåra effektiva lösningar för att utvinna de tillgångar som finns i kontinentsockeln. Statens främsta uppgift är att genom sina myndigheter fastställa och övervaka regler för hur företag framdeles skall få bedriva sin verksamhet för att på ett lämpligt sätt tillvarata de tillgångar som finns för att skydda och förbättra miljön.

Med hänvisning till vad som i motionen anförs hemställs

att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om tillsättandet av en delegation för havsresurser i enlighet med havsresursutredningens förslag.

Stockholm den 25 januari 1974

CARL-WILH. LOTHIGIUS (m)

ERIK HOVHAMMAR (m)

INGRID SUNDBERG (m)

MARGARETHA af UGGLAS (m)

C. G. REGNÉLL (m)

SVEN-OLOV TRÄFF (m)